

Hypocera-Arten. Sehr auffallend ist der sexuelle Dimorphismus des Flügelgeäders, die Nacktheit der Mesopleuren, die Schwäche der Schienenbeborstung. Die Hinterschienen sind stielrund d.h. ohne Dorsalleiste; Postantennalen vorhanden. Ich errichte für sie die Gattung **Citrigo** n.g. Type *citireiformis* Becker. Wahrscheinlich gehört zu ihr *Hypocera crassineura* Mall. Costarica, sicher eine noch unbeschriebene Art in coll. Borgmeier.

Plethysmochaeta n. g. errichte ich für die drei afrikanischen Arten *vectabilis* Brues, *trinervis* Schmitz und *molluscivora* Schmitz; Type die Brues'sche Art. Diese Gattung besitzt Postantennalen, behaarte Mesopleuren, eine sehr undeutliche oder fehlende 7. Längsader, reichliche Borsten an den Hinterschienen, u.a. drei verschieden lange längs der Dorsalkante; letztere weist weder eine Furche noch Längszeiten von Palisadenhaaren auf. Ihre scheinbare Verwandtschaft mit *Hypocera* war rein äusserlich und künstlich konstruiert.

Zum Schluss noch einige Angaben über die Gattungszugehörigkeit verschiedener aus der Literatur bekannter, aber im Vorstehenden unerwähnt gebliebener Arten.

Hypocera angustifrons Enderlein, Brasil. Typus der von mir 1923 aufgestellten Gattung **Trineurocephala**, in: Jaarb. Natuurh. Gen. Limburg 1920—23 p. 57 Kopfbildung mit starkem sexuellem Dimorphismus wie *Phora* (*Trineura* Mg.).

convergens Malloch. Nach einer defek-

ten Type beschrieben, die Gattung vermag ich nicht zu deuten.

crassinervis Strobl ist eine *Parastenophora*-Art vgl. H. Schmitz, Ueber die von P. G. Strobl beschriebenen Phoridenarten, in: Entomol. Meddel. Vol. 14 [1924] p. 314—322.

difformis Brues Type von **Hypocerides** Schmitz, Gattung mit mehreren afrikanischen und asiatischen Arten.

dohrniphoroidea Assmuth halte ich für eine echte *Dohrniphora*, deren Gabelvorderast verschwunden ist.

flavidula Brues, Java, und *grenadensis* Brues, Westindien, beide mit Postantennalen. Genus?

marginata Brunetti, Indien. Eine „*Hypocera*“ mit Senkborsten! Höchstwahrscheinlich eine *Phalacrotophora*-Art.

puerilis Becker, mir unbekannt.

semifurcata Borgmeier, Brasil., vom Autor zunächst zu *agilis* und *irregularis* gestellt, wurde von ihm später zum Typus der Gattung *Chaetocnemistoptera* erhoben, vgl. Borgmeier, *Novos Phorideos Brasileiros*, in: Bol. Mus. Nac. Rio de Jan. Vol. 1 [1923] p. 51.

theodori Dahl, eine nicht zu bestimmende *Phora*-Art ♀.

vitripennis var. *albohalterata* Strobl bestimmte ich 1922 als *Pseudacteon formicarum* Verrall ♂. Jetzt, nachdem ich gefunden habe, dass es mehrere sehr ähnliche europäische *Pseudacteon*-Arten gibt, bin ich über die species nicht sicher.

AVIFAUNA der Nederlandsche Provincie Limburg,

benevens eene vergelijking met die der aangrenzende gebieden, door

P. A. HENS, Valkenburg L.

GENUS: PHOENICURUS Forst. 1817.

88. **Phoenicurus phoenicurus phoenicurus** (L.) Gekraagde Roodstaart. — Volksn.: Wientepper, Wientepke en Boornachtegaal. Duitsch: Gartenrotschwanz. Fransch: Rossignol de muraille.

Zomervogel van April tot eind September. Uiterste datums: 2 April 1910, Swalmen, 9 April 1919, Houthem — 26 September 1910, Roermond. Broedt talrijk in het Zuiden- en Midden-, evenwel weinig of niet in het Noorden der provincie. Bijv. te Ottersum als broedvogel onbekend (J. Vallen). Nillesen (Natuurh. Gen. Jaarb. 1912. p. 26) maakt te dien opzichte dezelfde opmerking. Toch broedt de soort in het nabij gelegen Boxmeer (Nr.-Br.), van waar ik een ♂ (*aberratio natorpi*) ontving 11 Juni 1907, aldaar verzameld.

De soort bewoont parken, tuinen, boschranden zoowel als eenzaam gelegen jonge denaanplantingen; is in tegenstelling met den Zwarten Roodstaart meer boschvogel. In stadstuinen meestal alleen op den trek. Waargenomen in:

Gebied I. Overal gemeen.

Gebied II. In het Maasdal meer op den trek, minder als broedvogel, o.a. te Steijl (Riotte. *Ardea*. 1913. p. 89).

Gebied III. Vrij algemeene broedvogel om Roermond, Swalmen, Maasniel, Herkenbosch enz. Minder talrijk dan in Gebied I.

Gebied IV. Om Ottersum geen broedvogel (J. Vallen). Overigens is mij omtrent het voorkomen der soort in het uiterste Noorden der provincie niets bekend.

Gebied V. Broedvogel o.a. te Haelen, Nunhem, Heithuizen, Weert (coll. Beckers), Venray (F. van Baar) enz.

Broedt in de Rijnprovincie vrij algemeen; ook langs onze grens. Is er minder talrijk dan de Zwarte Roodstaart (le Roi. V. f. d. R. p. 296). In het Zuiden van Limburg is de verhouding



No. 80. *Turdus philomelus subspecies?* — **Zanglijster** (de bovenste) ♀ 20 Sept. 1908, Kasteel Hillenraad bij Swalmen. Coll. P. Hens, Cat. No. 188. Broedvogel door de geheele provincie.

No. 76. *Turdus sibiricus sibiricus* Pall. — **Siberische Lijster** (de middelste) juv. 1850 bij Maastricht. Coll. de Wever. Mus. Natuurhist. Gen. Maastricht. Toevallige gast. Eenigst bekend exemplaar uit Limburg.

No. 78. *Turdus viscivorus viscivorus* L. — **Grootte Lijster** (de onderste) ♂ 29 Oct. 1919, Houthem. Coll. P. Hens. Cat. No. 824. Op meerdere plaatsen broedvogel in Limburg. — Alle drie ½ natuurlijke grootte.

tusschen Zwart- en Gekraagden Roodstaart ongeveer gelijk; in het overige deel der provincie is eerstgenoemde veel talrijker.

Ook in België algemeen (Dubois. N. R. d. O. p. 202), o.a. in het arrondissement Verviers (L. Coopman. Le Gerfaut 1921. p. 113).

89. *Phoenicurus ochruros ater* (Brehm) (Vergel. Dr. A. v. Jordans. „Sonderheft zu Falco” 1923. p. 6 e.v.) Zwarte Roodstaart. — Volksn.: Knetter, Schouwveger en Moer-nachtegaal. Duitsch: Hausrotschwanz. Fransch: Rouge-queue noirâtre.

Zomervogel van Maart tot October en November. Aankomstdata: voor Roermond o.a. 16 Maart 1906, 7 Maart 1907, 23 Maart 1908, 20 Maart 1909, 23 Maart 1910 (11 Maart 1910 Swalmen), 23 Maart 1911, 10 Maart 1912; Heerlen: 22 Maart 1916 en 18 Maart 1917; Valkenburg: 19 Maart 1918, 12 Maart 1919, 8 Maart 1920, 15 Maart 1921 (9 Maart 1921, Maas-tricht. Jos. Cremers), 12 Maart 1922 en 20 Maart 1923. Laatste waarnemingen: Roermond: 19 October 1907, 17 Oct. 1908; Swalmen: 2 en 3 November 1909, 16 October 1910; Roermond: 16 October 1911, 10 October 1912; Heerlen: 19 October 1916 (♂ juv. coll. Hens); Valkenburg: 19 October 1917, 16 October 1918, 17 October 1919; Mheer: 13 October 1920; Maastricht: 5 October 1921.

Een enkele maal overwintert de soort, o.a.

1904—'05 te Roermond en 2 Januari 1910 te Maaszicht bij Steijl (Riotte. Ardea. 1913. p. 89). In het Geuldal nestelt de soort ook in holten in de mergelrotsen, o.a. zag ik zulks te Geulem nabij Valkenburg in 1918 en 1919.

De Zwarte Roodstaart behoort tot een der Limburgsche karaktersvogels, welke in de buurt van menschelijke woningen nergens ontbreekt. Men treft hem in steden en dorpen, nabij verspreid liggende huizen, kasteelen enz., zoowel in het uiterste Noorden als in het verre Zuiden der Provincie, meestal talrijk aan, zoodat het mij niet noodig voorkomt zijn verbreiding nog gedetailleerd te vermelden.

Ook in de Rijnprovincie (le Roi. V. f. d. R. p. 296) en België (Dubois N. R. d. O. p. 202), o.a. in het arrondissement Verviers (L. Coopman. Le Gerfaut. 1921. p. 113), algemeen.

GENUS: LUSCINIA Forst. 1817.

90. *Luscinia megarhyncha megarhyncha* Brehm. Nachtegaal. — Duitsch: Nachtigall. Fransch: Rossignol philomèle.

Zomervogel van half April tot September. Komt gewoonlijk omstreeks 15 of 16 April. Vroege data zijn o.a. 10 April 1920, Houthem, 13 April 1921, id., 14 April 1910, Swalmen, enz.

De soort is in Limburg gelukkig nog een algemeen voorkomende vogel, waar geschikt broedterrein (bosschen met veel onderhout, rustige, dicht begroeide tuinen en parken) voorhanden is. Wel is waar is het aantal vogels niet ieder jaar even groot (zulks is trouwens bij de meeste vogels het geval) en ver-

dwijnt de soort hier en daar tengevolge van het ongeschikt worden van haar broedterrein, doch in het algemeen kan men van achteruitgang der soort nog niet spreken.

In de vlakten der Rijnprovincie algemeen. Komt daar soms reeds 4 April aan (le Roi. V. f. d. R. p. 300). Ook in België (Dubois. N. R. d. O. p. 203), o.a. in het arrondissement Verviers, een gewone broedvogel, alhoewel in laatstgenoemde streek meer plaatselijk (L. Coopman. Le Gerfaut. 1921. p. 113).

GENUS: CYANOSYLVA Brehm 1828.

91. *Cyanosylvia svecica cyanecula* (Wolf). Witgesterd Blauwborstje. — Duitsch: Weiszsterniges Blaukehlchen. Fransch: Gorge-bleue à miroir blanc.

Zomervogel, welke in de tweede helft van Maart hier aankomt en in September? weer vertrekt. Bewoner van moerassige, dicht met struikgewas begroeide terreinen, welke slechts op enkele plaatsen in onze provincie broedend wordt aangetroffen. Misschien ook dikwijls niet opgemerkt? Waargenomen in:

Gebied I. De Heer L. Regout te Limmel bij Maastricht deelde mij mede, dat hij in vroeger jaren meermalen Blauwborstjes op den trek had waargenomen in de omgeving zijner woonplaats; tegenwoordig ziet hij er slechts zelden. — De Heer H. Nillesen zag eens een ♂ in het voorjaar in de omgeving van Rolduc-Kerkrade (Natuurh. Gen. Jaarb. 1912. p. 26). In de collectie der P. P. Benedictijnen te Mer-

kelbeek bevindt zich een exemplaar afkomstig uit Jabeek. Van dezelfde lokaliteit bevindt zich in de collectie Beckers een ♂ uit 1901. De soort broedt op de Limburgsch-Duitsche grens bij Merkelbeek (Maandbl. Natuurh. Gen. 1913 No. 6. p. 24).

Overigens zijn mij geen gegevens omtrent het voorkomen van dit fraaie vogeltje in Zuid-Limburg bekend. De soort is hier bepaald zeldzaam, hetgeen wel een gevolg zal zijn van gebrek aan geschikte verblijfplaatsen.

Gebied II. In de omgeving van Steijl door Riotte (Ardea. 1913. p. 88) waargenomen in Maart en April; zelfs nog begin Juni 1919, zoodat de soort daar vrij zeker ook broedt. Pater Riotte deelde mij in 1923 mede, dat de

vogel regelmatig broedt in een vochtig bosch te Berckt bij Steijl.

Gebied III. Vrij algemeene broedvogel op vele vochtige plaatsen op de heide tusschen Roermond en Venlo; ook nabij Maasniel en misschien wel langs de geheele grens tot Ja-beek toe. Ik bezit exemplaren uit Swalmen (1906) en de Duitse grens aldaar (1908).

Gebied IV. Volgens Nillesen (Natuurh. Gen. Jaarb. 1912. p. 26) broedvogel in de omgeving van Gennepe. De heer Tj. de Vries zag 25 Mei 1919 onder Mook een exemplaar, hetwelk zijn jongen voerde. In de collectie Nillesen bevinden zich een ♂ 5 April 1907 te Gennepe, benevens een ♂ 11 April 1910 te Arcen verzameld. — Sinds in de laatste jaren veel moerassig bosch bij Belfeld gekapt werd en veranderd in weiden, is de soort als broedvogel aldaar zoo goed als verdwenen (Riotte). In de omgeving van Blerik werd de soort nog waargenomen op 28 April en 12 Juni 1923 (J. Wiolders).

Gebied V. H. Vallen zag in den zomer van 1912 de soort in de omgeving van Haelen. In de collectie Beckers bevindt zich een ♂ 19 Juni 1902 in de omgeving van Weert verzameld. De Heer J. de Haan deelde mij in 1923 mede, enkele paartjes in de omgeving van genoemde gemeente, broedend waargenomen te hebben. Ook in 1924 (28 Mei) vond hij een nest aldaar, hetwelk de jongen op 30 Mei d.a.v. reeds verlaten hadden, alhoewel deze nog niet vliegen konden. Zij zaten langs een slootkant onder afhankelijk mos verscholen. De Heer F.

van Baar zag in 1922 te Spurckt onder Venray een oud exemplaar met even vluchtige jongen. De Heer J. Esser zag eind April 1924 een voorwerp te Helden en eind Mei van dat jaar aldaar een oud exemplaar met voeder in den bek.

In de Rijnprovincie o.a. langs onze geheele grens op geëigende plaatsen een vrij gewone broedvogel (le Roi. V. f. d. R. p. 298). Omtrent het voorkomen der soort in België schrijft Dubois (N. R. d. O. p. 202): „Peu commune; „niche dans certaines localités, surtout dans „les plaines de la Hesbaye; émigre fin août „ou en septembre.” Wordt voor het arrondissement Verviers niet als broedvogel vermeld (L. Coopman. Le Gerfaut. 1921. fasc. III en IV).

Het Roodgesterde Blauwborstje, *Cyanosylvia svecica gaetkei* (Kleinschm.) is bij mijn weten nog nimmer in Limburg waargenomen. Zulks heeft wel ééns met zekerheid in de Rijnprovincie plaats gehad. Op den 28 April 1922 werd n.l. een ♂ gevangen nabij Bonn, hetwelk zich bevindt in de coll. Dr. A. v. Jordans aldaar (F. Neubaur, Ornith. Monatsberichte 1922. p. 115). In België o.a. Belgisch Limburg bij Genck, schijnt deze subspecies meermalen te zijn waargenomen (Dubois N. R. d. O. p. 202). In Nederland nu en dan, doch altijd nog zeldzaam, op den doortrek gevangen (vergel. Baron Snouckaert van Schauburg. Avifauna Neerlandica. p. 47, Jaarbericht der Club v. Nederl. Vogelk. 1915. p. 27 en Prof. Dr. E. v. Oort. Ardea. 1914. p. 30, alsmede Ardea. 1921. p. 34).

GENUS: ERITHACUS Cuv. 1800.

92. *Erithacus rubecula rubecula* L. Roodborstje. — Duitsch: Rotkehlchen. Fransch: Rouge-gorge familier.

Algemeene broedvogel en doortrekker. Regelmatig overwinterend, zelfs bij strenge koude, alhoewel dan dikwijls velen omkomen. Of uitsluitend deze vorm overwintert is nog niet uitgemaakt, evenmin of de hier in den winter aanwezige Roodborstjes onze broedvogels, dan wel Oostelijke en Noord-Oostelijke trekvogels zijn. Te dezen opzichte kan alleen het ring-experiment zekerheid verschaffen.

Einde Maart, in April, ja zelfs begin Mei treft men in onze provincie Roodborstjes aan, welke zeer grijs op de bovenzijde zijn. Daarnaast vindt men dan, behalve de duidelijk kenbare Engelsche subspecies *melophilus* (Maart—half April), een meer olijfgroen type, hetwelk zeker hier broedt. Doch zijn sommige Mei-vogels ook grijs. Misschien late doortrekkers?

Hartert (Vogel d. Paläarkt. Fauna. Bnd. I. p. 751) en Witherby (A Practical Handbook of British Birds. p. 481) beschouwen het Noord-, Oost- en Midden-Europeesche, continentale

Roodborstje als één en dezelfde subspecies. Kleinschmidt (Falco. XII. 1916. p. 14) evenwel onderscheidt het Roodborstje uit Noord-Frankrijk als een afzonderlijken vorm *monnardi*, welke als 't ware een overgang vormt naar de Engelsche subspecies.

Nu zou het niet onmogelijk zijn, dat ook onze Limburgsche broedvogels tot *monnardi* behooren. Ik beschik evenwel over geen voldoende materiaal aan inlandsche broedvogels om thans hieromtrent reeds iets met zekerheid te kunnen zeggen.

Mr. H. F. Witherby, Londen, aan wien ik o.a. 5 Limburgsche en 2 Geldersche Mei-vogels ter vergelijking zond, beschouwt deze allen als behorende tot den nominaatvorm *rubecula*.

In de Rijnprovincie (le Roi. V. f. d. R. p. 298) evenals in België (Dubois N. R. d. O. p. 203) een gewone broedvogel.

93. *Erithacus rubecula melophilus* Hart. — Engelsche Roodborst.

Het was mij opgevallen, dat vooral in het voorjaar, Maart en begin April, in Limburg

een Roodborsttype voorkomt, hetwelk door zijn warm olijf-bruine bovenzijde en diep oranje-

roode keel sterk afweek van andere gelijktijdig voorkomende exemplaren dezer species.

Bij vergelijking met een 5-tal authentieke exemplaren van *melophilus*, welke ik van Dr. Hartert en Mr. Witherby uit Engeland ontving, kwam ik tot de conclusie, dat voornoemde vogels, waarvan ik er eenige verzamelde, inderdaad tot den Engelschen vorm gerekend moeten worden.

Ten einde absoluut zeker van mijn zaak te zijn, zond ik eenige dezer vogels aan Mr. H. F. Witherby, den bekenden auteur van het *Practical Handbook of British Birds*, te Londen en ontving van hem de stellige verzekering, dat deze Roodborstjes tot de subspecies *melophilus* behooren. De Engelsche ornithologen wisten tot heden niet, dat de ten hunnet broedende Roodborst-vorm zoo ver Oostwaarts

trekt en nog betrekkelijk zoo laat in den trek-tijd (o.a. 13 April 1922, Houthem, Zuid-Limburg) bij ons wordt waargenomen.

Aan de hand van het nu deskundig getermineerde *melophilus*-materiaal (4 stuks uit Limburg en uit Overijsel) en de authentieke Engelsche vogels (5 stuks), heb ik de overige Roodborstjes mijner collectie onderzocht en kom tot de slotsom, dat de volgende vangsten van dezen vorm uit Limburg bekend zijn: ♂ 22 Sept. 1908, Swalmen, ♂ 4 Oct. 1908, Swalmen, ♂ en ♀ 16 Oct. 1910, Swalmen, sexe ? 8 Nov. 1905, Roermond, ♂ 10 Maart 1922, ♀ ? 25 Maart 1924, ♀ 31 Maart 1922, ♂ 5 April 1924, en ♂ 13 April 1922, allen van Houthem.

Of deze vorm ook in den winter in Limburg voorkomt, is nog niet vastgesteld kunnen worden.

Fam.: PRUNELLIDAE.

GENUS: PRUNELLA Vieill. 1816.

94. *Prunella modularis modularis* (L.) Bastaardnachtgaaal. — Volksn.: Heggemusch, Hekmusch, Blauwmenneke en Hoeffluter (om Weert). Duitsch: Heckenbraunelle. Fransch: Traine-buisson.

Standvogel. In voor- en najaar meestal talrijk doortrekkend. Broedt algemeen door de geheele provincie.

Ook in de Rijnprovincie (le Roi. V. f. d. R. p. 262) en België (Dubois. N. R. d. O. p. 203) een gewone broedvogel.

Fam.: TROGLODYTIDAE.

GENUS: TROGLODYTES Vieill. 1807.

95. *Troglodytes troglodytes troglodytes* (L.) Winterkoning. — Volksn.: Keuninkske.

Duitsch: Zaunkönig. Fransch: Roitelet. Algemeen voorkomende standvogel evenals

in de Rijnprovincie (le Roi. V. f. d. R. p. 262) en in België (Dubois. N. R. d. O. p. 199).

GENUS: CINCLUS Borkh. 1797.

96. *Cinclus cinclus aquaticus* Bechst. Waterspreeuw van Midden- en West-Europa. Duitsch: Wasserschmätzer. Fransch: Merle d'eau.

Zeldzame broedvogel, welke tot nu toe als zoodanig slechts werd waargenomen op enkele plaatsen in het Geuldal tusschen Valkenburg en Gulpen en naaste omgeving.

Den Heer H. Nillesen komt de eer toe dezen voor Limburg en voor geheel ons land neuen broedvogel als zoodanig te hebben vastgesteld. In zijn collectie bevinden zich een ♀ en 2 jonge ♂♂ met nest, welke in Mei 1913 in de omgeving van Gulpen werden buitgemaakt en wel de vlugge jongen (er waren er 4) op 1 Mei en het ♀ op 18 Mei d.a.v. Het overblijvende ♂ paarde daarna opnieuw en werd herhaaldelijk nog gezien.

Volgens den Heer Nillesen broedt de Waterspreeuw reeds sinds 1910 in genoemde omgeving. Bovendien is hem nog een andere broedplaats in dit gebied bekend (Natuurh. Gen. Jaarb. 1913. p. 148).

Het Museum van het Natuurh. Gen. in Lim-

burg, te Maastricht ontving 4 December 1919 een exemplaar der soort, hetwelk eveneens te Gulpen was verzameld (Maandblad van genoemd Genootschap, 8ste Jaargang Nos. 5—12, Dec. 1919. p. 19).

In 1920 broedde deze merkwaardige vogel nog op een andere plaats in het Geuldal, welke ik, voorzichtigheidshalve, niet noemen zal.

Ten slotte werd 4 October 1916 nog een ♂ in Limburg (volgens den Heer van Pelt Lechner, in Zuid-Limburg. Vergel. Ardea. 1917. p. 84) geschoten, hetwelk zich bevindt in het Museum der Heidemaatschappij te Arnhem (Jaarber. der Club v. Nederl. Vogelk. 1917. p. 17).

Laten wij hopen, dat de soort thans gespaard blijft, nu haar voorkomen als broedvogel eenmaal authentiek is vastgesteld, en zij niet het slachtoffer wordt van ondoordachte verzamellust.

In ons land werd deze vorm van den Water-

spreeuw ¹⁾ vóór dien slechts één maal buitgemaakt en wel te Vlijmen in Noord-Brabant. Dit exemplaar bevindt zich zonder jaartal of datum in het Museum van Artis te Amsterdam (Avifauna Neerlandica. p. 52). Vervolgens broedde een paar dezer vogels in Mei 1913 bij Nijmegen, alwaar een nest met vier eieren gevonden werd (Jaarber. der Club v. Nederl. Vogelk. 1914. p. 17). Ook in 1914 werd een paartje daar ter plaatse gezien (als voren).

In de Rijnprovincie bevinden zich de naastbij gelegen broedplaatsen dezer soort in de Eifel aan de Inde, Perlenbach, de Ruhr, Warche,

Warchenne, Amel, Our, Kyll, Alf, Ness, Ahr en Heresbach (le Roi. V. f. d. R. p. 278). Voor de soort als lokaal en eerder zeldzaam dan algemeen. In het arrondissement Verviers o.a.: „Commun; il 's en trouve le long de tous les „cours d'eau un peu importants". (L. Coopman. Le Gerfaut. 1921. p. 112).

¹⁾ De Noordelijke vorm, *Cinclus cinclus cinclus* (L.), is sinds 1759 slechts vijf malen met zekerheid in ons land geconstateerd (Avifauna Neerlandica p. 51). In de Rijnprovincie één maal bij Geldern (le Roi V. f. d. R. p. 279) in België twee malen bemachtigd. (Le Gerfaut 1919. p. 38 en 1922 p. 79).

Fam.: HIRUNDINIDAE.

GENUS: HIRUNDO L. 1758.

- 97. *Hirundo rustica rustica* L. Boerenzwaluw. — Volksn.: Zwelf, Schwalg en Schwarbel. Duitsch: Rauchschwalbe. Fransch: Hironnelle de cheminée.**

Zomervogel van eind Maart of begin April tot in October, soms November. Aankomstdatums: 5 April 1908, Maasniel, 30 Maart 1909, Roermond, 13 April 1910, Swalmen, 17 April 1911, Wassenberg (Rijnprovincie), 19 April d.a.v. Roermond, 9 April 1912, Kessel, 18 April 1916, Heerlen, 14 April 1917, Heerlen, 31 Maart 1918, Valkenburg, 2 April 1919, Houthem, 30 Maart 1920, Houthem, 3 April 1921, Ulestraten, 6 April 1922, Houthem, 1 April 1923, Valkenburg, 27 Maart 1924, St. Gerlach (gem. Houthem) en 28 Maart d.a.v. 3 stuks te Steijl (Riotte) ¹⁾. Vertrekdatums: 2 November 1905, Roermond, 7 October 1908, Roermond, 1 October 1909, Roermond, 27 September 1910, Roermond, 10 October 1911, Roermond, 1 October 1912, Roermond, 21 October 1916, Heerlen, 10 November 1917, Roermond, 12 October 1918, Simpelveld, 14 October 1919, Valkenburg, 2 October 1920, Houthem, 1 October 1921, Bemelen en 5 October 1922, Houthem.

Algemeen broedend in de geheele provincie, vooral op het platte land; minder in de steden. Op sommige plaatsen en in sommige jaren talrijk; gewoonlijk echter minder in aantal dan

de Huiszwaluw. Hetzelfde geldt voor de Rijnprovincie, (le Roi. V. f. d. R. p. 171). Ook in België algemeen. Dubois (N. R. d. O. p. 205) spreekt van: „Commune de fin avril jusqu'au „commencement de septembre". Mij komt deze tijd wat al te beperkt voor.

Dat de zwaluwen plaatselijk van jaar tot jaar soms opvallend in aantal wisselen, zal wel verband houden met de omstandigheid, dat deze vogels trouw naar hun vroegere broedplaatsen, ja dikwijls naar hetzelfde nest terugkeeren, hetgeen o.a. in Hongarije door Béla von Scéöts met ringproeven verricht op ongeveer 2000 zwaluwen gedurende een reeks van jaren, ontwijfelbaar bewezen is. ²⁾

Worden dus de vogels van een bepaald broedgebied op den trek of in de winterkwartieren zeer gedecimeerd, dan is zulks in het volgend seizoen op de broedplaats duidelijk merkbaar.

¹⁾ Het is wel opvallend, dat juist deze vroegste aankomst datums sinds 1908, vallen in het zougure en koude voorjaar van 1924.

²⁾ Vergelijk „Die Rätsel des Vogelzuges" door Fr. von Lucanus. 1922. p. 64.

GENUS: DELICHON Moore. 1855.

- 98. *Delichon urbica urbica* (L.). Huiszwaluw. — Duitsch: Hausschwalbe. Fransch: Chéridon de fenêtre.**

Zomervogel van April tot September en October, zelden tot in November. Aankomstdatums: 4 April 1909, Roermond, 13 April 1910, Roermond, in 1911 en 1912 aldaar eerst in Mei, 20 April 1916, Heerlen, 1 Mei 1917, Heerlen, 14 April 1918, Valkenburg, 6 Mei 1919, Valkenburg, 30 April 1920, Valkenburg, 1 Mei 1921, Houthem, 15 April 1922, Valkenburg, 19 April 1923, Houthem en 26 April 1924 te Venray. Vertrekdatums: 3 October 1908, Roermond, 22 September 1909, Roermond, 26 September 1910, Roermond, 4, 5 en 6 November 1911 telkens één te Roermond, 19 September 1912, Roermond, 5 October 1916, Heerlen, 18 October 1917, Maastricht, 5 October 1918, Valkenburg, 16 October 1919, Valkenburg en 21 October te Steijl (Riotte), 17 September 1920, Valken-

burg, 23 September nog een paar gezien in hun nest te Gulpen en 5 October 1922, Houthem.

Broedt algemeen door de geheele provincie van Ottersum tot Gulpen en Vaals. Op sommige plaatsen talrijk, op andere minder. Ook deze soort wisselt jaarlijks op bepaalde plaatsen soms sterk in aantal, ja ontbreekt soms geheel en al, zooals Riotte o.a. te Steijl constateerde, alwaar de soort steeds in aantal achteruit ging (Ardea. 1913. p. 92) om in 1919 zelfs geheel te verdwijnen, doch in 1923 weder in groot aantal terug te komen.

Op vele plaatsen is de soort zeer talrijk, zooals bijv. te Swalmen, Roermond, Heerlen, Valkenburg, Houthem enz. enz.

In de Rijnprovincie algemeen, doch in aan-

tal verminderend. Heeft in 1870—71 volgens R. Otto overwinterd in de groote werkplaatsen der Gutehoffnungshütte te Sterkrade (le Roi.

V. f. d. R. p. 174 en „Beiträge” p. 85). Ook in België algemeen. (Dubois N. R. d. O. p. 205).

GENUS: RIPARIA Forst. 1817.

99. Riparia riparia riparia (L.). Oeverzwaluw. — Volksn.: Eerdzwalw. Duitsch: Uferschwalbe. Fransch: Cotyle des rivages.

Zomervogel van de tweede helft van April of begin Mei, o.a. 28 April 1923 te Berg en Terblijt, tot eind September en half October, o. a. 14 Oct. 1923 en 11 Oct. 1924, Oud-Valkenburg (K. van Nistelrooy). Broedt in hollen in steile oevers, zand- en mergelafgravingen (in de laatste niet in de mergel, doch in de zand- en leemlaag, welke deze dekt). Daardoor meer lokaal verbreid. Komt evenwel zowel in het Noorden- als in het Zuiden van Limburg plaatselijk meestal in groot aantal voor. In Zuid-Limburg door het groot aantal geschikte broedplaatsen het meest talrijk. — Waargenomen in:

Gebied I. Ik vond sinds 1915 broedkolonies te Valkenburg, Schin op Geulle, Oud-Valkenburg en Berg en Terblijt. Wijders broedt de soort te Kerkrade (Nillesen), Eis-Wittem (legsel uit 1907 in coll. Merckelbach), Gulpen (legsel uit 1917 in coll. W. Hellebrekers) enz.

Gebied II. Broedt op vele plaatsen in het Maasdal, o.a. bij Geulle, tusschen Beek en Lutterade, Asselt (H. Vallen), Kessel, Steijl (Riotte. Ardea. 1913. p. 93) enz.

Gebied III. Een kleine kolonie aan de Swalm nabij de Duitse grens en bij Vlodrop (J. de Haan). Groote kolonies in de klei-

groeven van Belfeld en Reuver (Riotte. Ardea. 1913. p. 93).

Gebied IV. Broedkolonie te Mook (J. Vallen).

Gebied V. De Heer J. de Haan berichtte mij het voorkomen eener kleine broedkolonie (\pm 30 nesten), ten Zuiden van Weert.

De soort broedt op vele plaatsen in de Rijnprovincie o.a. nabij onze grens te Krickenbeck en Aachen (le Roi. V. f. d. R. p. 172) benevens te Kranenburg, Wetten, Lobberich, Wassenberg enz. (le Roi u. Freih. H. Geyr von Schweppenburg. „Beitrage. p. 85). le Roi vermeldt als tijd van aankomst: „von 10 April an bis Ende „dieses Monats, selten erst anfang Mai” etc. Ik zag in Zuid-Limburg de soort zelden vóór Mei. — Dubois (N. R. d. O. p. 205) geeft omtrent deze zwaluw voor België het volgende: „Très commun de mai (spatiëring van mij) „à fin août,” hetgeen met mijn ervaring overeenkomt. — L. Coopman (Le Gerfaut. 1921. p. 114) noemt de Oeverzwaluw voor het arrondissement Verviers „Rare. — Quelques couples „nichent le long des rivières, notamment de la „Vesdre et de la Hoëgne dans les crevasses des „murs de soutènement.” — Den 27 Januari 1912 werd te Werchter (pont de la Dyle) in België een exemplaar dezer soort waargenomen (Le Gerfaut. 1912. p. 13).

ORDO: CYPSELI. Fam.: CYPSELIDAE (APODIDAE).

GENUS: APUS Scop. 1777.

100. Apus apus apus (L.). Gierzwaluw. — Duitsch: Mauersegler. Fransch: Martinet noir.

Zomervogel van half April, soms nog iets vroeger, tot in Augustus, soms nog later. Aankomstdatums: 29 April 1908, Roermond (29 April, Steijl. Riotte), 16 April 1909, id. (21 April, Steijl. Riotte), 30 April 1910, id. (25 April, Steijl. Riotte), 22 April 1911, id. (26 April, Steijl. Riotte), 22 April 1912, id. (26 April, Steijl. Riotte), 11 April 1914, id. (27 April, Steijl. Riotte), 22 April 1916, Heerlen, 30 April 1917, id., 7 Mei 1918, Valkenburg, 29 April 1919, id. (30 April, Steijl. Riotte), 18 April 1920, id. (20 April, Steijl. Riotte), 22 April 1921, Houthem (29 April; Steijl. Riotte), 15 April 1922, Valkenburg (27 April, Steijl. Riotte.), 21 April 1923, Houthem (25 April, Steijl. Riotte) en 26 April 1924, Venray en Roermond.

De terugtrek begint reeds in de laatste week van Juli en duurt tot half Augustus, soms echter slechts tot het einde van de eerste week dier maand. Opvallend was een trek van 60 à 70 stuks (waartusschen Boerenzwaluwen) op

27 Augustus 1923 te Houthem. — Gewoonlijk komen nog enkele nakomers o.a. een exemplaar op 15 October 1907 te Roermond, 28 Augustus 1917 een te Houthem, 1 September 1920 drie te Hulsberg en 3 September d.a.v. nog een te Houthem.

Het is opvallend, dat bijv. in den warmen zomer van 1921 de soort te Valkenburg op 25 Juli het laatst werd gezien, terwijl in den zomer van het jaar daarop, met voortdurend regenweer, er nog trokken op 9, 13, 14, 15 en 16 Augustus in en nabij genoemde gemeente.

De soort broedt algemeen in steden en dorpen, waar grootere gebouwen staan, in kasteelen, kerken en ook wel onder de daken van niet hooge huizen o.a. te Roermond, Heerlen, Valkenburg enz.

Ook in de Rijnprovincie in wisselend aantal algemeen (le Roi V. f. d. R. p. 170). Hetzelfde geldt voor België (Dubois. N. R. d. O. p. 205) o.a. in het arrondissement Verviers (L. Coopman. Le Gerfaut. 1921. p. 114).

Afgesloten 25—XI—'24. (Wordt vervolgd).